

STANOWISKO FUNDACJI GREEN REV INSTITUTE

w przedmiocie:

projektu rozporządzenia Ministra Edukacji zmieniającego Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. poz. 467 z późn. zm., nr 41 w wykazie prac legislacyjnych

i programowych Rady Ministrów; dalej także jako “Projekt 1”)

oraz

projektu rozporządzenia Ministra Edukacji zmieniającego Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356 z późn. zm., nr 40 w wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów; dalej także jako “Projekt 2”)

oraz

projektu rozporządzenia Ministra Edukacji zmieniającego Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 20 maja 2024 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz. U. poz. 781, nr 42 w wykazie prac legislacyjnych i ramowych Rady Ministrów; dalej także jako “Projekt 3”)
zwanych dalej łącznie “Projektami”.

W związku z przedłożoną przez Ministra Edukacji inicjatywą legislacyjną dotyczącą wprowadzenia zmian w:

1. Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. poz. 467 z późn. zm., dalej jako “Rozporządzenie 1”);

oraz

2. Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356 z późn. zm., dalej jako “Rozporządzenie 2”);

oraz

3. Rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 20 maja 2024 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz. U. poz. 781, dalej jako “Rozporządzenie 3”)

(zwanych dalej łącznie jako “Rozporządzenia”),

koncentrujących się przede wszystkim wokół wprowadzenia określonych zmian w ramach programów kształcenia w polskich placówkach oświatowych, jako Green REV Institute, operator koalicji Future Food 4 Climate (“Fundacja”, “REV”) niniejszym zwracamy się z apelem o uwzględnienie postulowanych przez Fundację zmian w obrębie ww. Projektów i Rozporządzeń, a dotyczących realizacji założeń edukacji zdrowotnej, środowiskowej i klimatycznej jako podstawy w budowaniu bezpiecznego systemu żywnościowego z jednej strony oraz silnego, świadomego i odpornego na zmiany klimatu społeczeństwa z drugiej.

W konsekwencji, Green REV Institute zwraca się do Ministra Edukacji z postulatem wprowadzenia do podstawy programowej w polskich placówkach oświatowych, w ramach wdrażanego przedmiotu “Edukacja zdrowotna”, kwestii dotyczących kształcenia na temat diet w pełni roślinnych, pozbawionych produktów pochodzenia zwierzęcego, jako pełnowartościowych alternatyw żywieniowych, gwarantujących nie tylko bezpieczeństwo żywnościowe w perspektywie długookresowej lecz także jednoznacznie pozytywnie wpływających na zdrowie i życie ludzi, a także stan środowiska naturalnego,

Zasadniczym zamierzeniem Projektu 1 pozostaje wdrożenie do Rozporządzenia 1 zmian uwzględniających postulaty wprowadzenia przedmiotu “Edukacja zdrowotna” na poziomie kształcenia w liceach, technikach oraz szkole branżowej II stopnia.

Zgodnie z założeniami Projektu 1:

“Głównym celem podstawy programowej w zakresie przedmiotu edukacja zdrowotna jest rozwijanie zaawansowanych kompetencji uczniów związanych z całościową dbałością o zdrowie, z uwzględnieniem samodzielności w podejmowaniu świadomych decyzji zdrowotnych oraz odpowiedzialności za zdrowie własne i otoczenia. Uczniowie uczą się, jak kształtować swój potencjał zdrowotny i kulturę zdrowotną oraz budować bezpieczeństwo zdrowotne, stając się aktywnymi uczestnikami procesów prozdrowotnych w społeczeństwie.

Edukacja zdrowotna oprócz rozwijania alfabetyzmu zdrowotnego (ang. health literacy), koncentruje się na kształtowaniu zdolności krytycznego myślenia, analizy oraz oceny informacji dotyczących zdrowia. Proces ten szczególnie akcentuje umiejętność podejmowania trafnych decyzji zdrowotnych, zarówno w odniesieniu do własnych potrzeb, jak i potrzeb otoczenia oraz społeczności, w której uczniowie funkcjonują. Kluczowym elementem jest również podejmowanie działań profilaktycznych i naprawczych, z uwzględnieniem aspektów zdrowia publicznego i środowiskowego.

Wymagania ogólne podstawy programowej w zakresie przedmiotu edukacja zdrowotna obejmują rozumienie powiązań między różnymi aspektami zdrowia (fizycznego, psychicznego, społecznego, seksualnego i środowiskowego) oraz czynnikami wpływającymi na ich kształtowanie, rozwijanie umiejętności analizowania i wykorzystywania wiarygodnych oraz rzetelnych źródeł informacji dotyczących zdrowia, a także promowanie zdrowego stylu życia i odpowiedzialności za zdrowie publiczne. Uczniowie kształtują zdolność współpracy i zaangażowania w działania prozdrowotne w społeczności szkolnej i lokalnej, z uwzględnieniem szeroko pojmowanego zdrowia oraz praktycznego wykorzystania zdobytej wiedzy w życiu osobistym i społecznym na obecnym etapie życia oraz w przyszłości.

Przedmiot edukacja zdrowotna charakteryzuje się interdyscyplinarnym charakterem, łącząc elementy nauk: o zdrowiu, nauk medycznych, społecznych, humanistycznych, przyrodniczych i ścisłych” .

Dalej w Projekcie 1 wskazuje się, że celami kształcenia w ramach przedmiotu pozostają:
“1. Cel – podejmowanie działań wspierających zdrowie we wszystkich jego wymiarach na wszystkich etapach życia (...)

2. Cel – rozumienie i akceptacja przemian oraz procesów zachodzących w ludzkim ciele na wszystkich etapach życia (...).

3. Cel: odpowiedzialne pełnienie ról społecznych i budowanie relacji opartych na wartości zdrowia, godności, szacunku i tolerancji na wszystkich etapach życia (...)

4. Cel – monitorowanie własnego stanu zdrowia we wszystkich jego wymiarach na wszystkich etapach życia.

5. Cel – rozumienie czynników wpływających na zdrowie we wszystkich jego wymiarach”.

oraz nauczanie następujących umiejętności:

1. Umiejętność – realizowanie działań wpływających na utrzymanie, poprawę i ochronę zdrowia.

2. Umiejętność – rozpoznawanie i reagowanie na sytuacje zagrażające życiu i zdrowiu.

3. Umiejętność – budowanie pozytywnego wizerunku siebie i innych oraz podtrzymywanie zdrowych relacji interpersonalnych.

4. Umiejętność – promowanie w swoim otoczeniu postaw opartych na zdrowym stylu życia.

5. Umiejętność – monitorowanie aktualnego stanu zdrowia we wszystkich jego wymiarach.

6. Umiejętność – poszukiwanie, weryfikowanie i analizowanie informacji w zakresie własnego zdrowia i czynników na nie wpływających” .

W ramach segmentu “Odżywianie” Projekt 1 wskazuje na następujące wymagania szczegółowe, dotyczące wiedzy ucznia, stosownie do których uczeń:

1. “planuje posiłki w oparciu o różne diety (np. planetarną, wegetariańską, śródziemnomorską) korzystając z wiarygodnych i rzetelnych źródeł informacji, a także uzasadniania ich wpływ na zdrowie człowieka i środowisko”

2. “wyjaśnia wybrane założenia strategii „Od pola do stołu”; omawia zrównoważone praktyki żywieniowe”
3. “formułuje argumenty na temat wpływu reklam i trendów żywieniowych na osobiste wybory dietetyczne oraz konsekwencji tych wyborów dla zdrowia i środowiska” .

W dalszej kolejności wskazać należy, że zasadniczym zamierzeniem Projektu 2 pozostaje wdrożenie do Rozporządzenia 2 zmian uwzględniających postulaty wprowadzenia przedmiotu “Edukacja zdrowotna” na poziomie wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej.

Zgodnie z założeniami Projektu 2, na II etapie edukacyjnym klasy IV-VIII:

“Głównym celem podstawy programowej w zakresie przedmiotu edukacja zdrowotna jest kształtowanie kompetencji uczniów związanych z całościową dbałością o zdrowie oraz budowanie potencjału zdrowotnego własnego i otoczenia.

Edukacja zdrowotna to wieloetapowy, wielopłaszczyznowy i interdyscyplinarny proces prowadzący do budowania alfabetyzmu zdrowotnego (ang. health literacy), czyli wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych pozwalających na trafne rozpoznanie potrzeb zdrowotnych własnych i otoczenia oraz podejmowanie odpowiednich działań profilaktycznych czy naprawczych. Aby ten proces mógł być skuteczny i spełniał swoją prewencyjną funkcję istotne jest, aby odpowiednie dla danej grupy wiekowej treści pojawiały się przed wystąpieniem sytuacji, w której będą potrzebne. W szczególności odnosi się to do zachowań ryzykownych. Uczeń powinien zdobyć odpowiednią wiedzę i umiejętności zanim pojawi się potrzeba skorzystania z nich.

Wymagania ogólne podstawy programowej w zakresie przedmiotu edukacja zdrowotna obejmują rozumienie powiązań między różnymi aspektami zdrowia i czynnikami na nie wpływającymi, zainteresowanie zdrowiem własnym i otoczenia oraz zaangażowanie w zdrowy styl życia.

Zgodnie z założeniami podstawy programowej w zakresie przedmiotu edukacja zdrowotna – zdrowie jest wartością, o którą należy dbać zarówno w wymiarze fizycznym, psychicznym, seksualnym, społecznym i środowiskowym na wszystkich etapach życia.

Przedmiot edukacja zdrowotna charakteryzuje się interdyscyplinarnym charakterem, łącząc elementy nauk: o zdrowiu, medycznych, społecznych, humanistycznych, przyrodniczych i ścisłych” .

Dalej w Projekcie 2 wskazuje się, że celami kształcenia w ramach przedmiotu pozostają:

“1. Cel – podejmowanie działań wspierających zdrowie we wszystkich jego wymiarach na wszystkich etapach życia (...)

2. Cel – rozumienie i akceptacja przemian oraz procesów zachodzących w ludzkim ciele na wszystkich etapach życia (...).

3. Cel: odpowiedzialne pełnienie ról społecznych i budowanie relacji opartych na wartości zdrowia, godności, szacunku i tolerancji na wszystkich etapach życia (...)

4. Cel – monitorowanie własnego stanu zdrowia we wszystkich jego wymiarach na wszystkich etapach życia.

5. Cel – rozumienie czynników wpływających na zdrowie we wszystkich jego wymiarach”,

oraz nauczanie następujących umiejętności:

1. Umiejętność – realizowanie działań wpływających na utrzymanie, poprawę i ochronę zdrowia.

2. Umiejętność – rozpoznawanie i reagowanie na sytuacje zagrażające życiu i zdrowiu.

3. Umiejętność – budowanie pozytywnego wizerunku siebie i innych oraz podtrzymywanie zdrowych relacji interpersonalnych.

4. Umiejętność – promowanie w swoim otoczeniu postaw opartych na zdrowym stylu życia.

5. Umiejętność – monitorowanie aktualnego stanu zdrowia we wszystkich jego wymiarach.

6. Umiejętność – poszukiwanie, weryfikowanie i analizowanie informacji w zakresie własnego zdrowia i czynników na nie wpływających” .

W ramach segmentu “Odżywianie” Projekt 2 wskazuje na następujące wymagania szczegółowe, dotyczące wiedzy ucznia, stosownie do których uczeń:

1. “stosuje zalecenia Talerza Zdrowego Żywienia, ze szczególnym uwzględnieniem spożywania regularnych posiłków, w tym dużej ilości warzyw i owoców; dostosowuje wielkość porcji do swoich potrzeb; unika wysoko przetworzonej żywności”;
2. “stosuje zasady zdrowego nawadniania; unika słodzonych napojów”;
3. “samodzielnie przygotowuje proste, zdrowe posiłki oraz zdrowe przekąski; wybiera produkty bogate w kluczowe składniki odżywcze”;
4. “uprawia rośliny jadalne w celu przygotowania zdrowych posiłków; wskazuje produkty pochodzenia roślinnego korzystne dla zdrowia”;
5. “rozpoznaje oznakowania na opakowaniach produktów spożywczych; wykorzystuje aplikacje mobilne do odczytywania składu produktów podczas zakupów”;
6. “ocenia świeżość produktów spożywczych; rozpoznaje oznaki psucia się żywności; stosuje podstawowe metody przechowywania żywności” .

Odnosnie kształcenia w klasach VII i VIII w segmencie “Odżywianie” Projekt 2 wskazuje, że Uczeń wskutek nauki:

1. “samodzielnie planuje i komponuje zbilansowane posiłki zgodnie z zaleceniami Talerza Zdrowego Żywienia, z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych (np. aplikacji mobilnych, programów komputerowych)”;
2. “przygotowuje napój izotoniczny oraz posiłki przedwysiłkowe i powysiłkowe”;
3. “wymienia konsekwencje zdrowotne wynikające z niewłaściwego odżywiania (np. nadwaga, otyłość, insulinooporność, cukrzyca typu 2, choroby układu krążenia); omawia znaczenie diety w kontekście chorób autoimmunologicznych (np. celiakia, cukrzyca typu 1, Hashimoto) i alergii pokarmowych”;
4. “opisuje negatywne skutki stosowania nieprawidłowych diet, nadużywania suplementów, spożywania napojów energetyzujących oraz stosowania środków dopingujących”

Analogiczne założenia legły u podstaw kształtu przedmiotu “Edukacja zdrowotna” w pozostałych placówkach edukacyjnych.

W konsekwencji, zasadniczym zamierzeniem Projektu 3 pozostaje wprowadzenie do Rozporządzenia 3 zmian polegających na:

“1) dodaniu nowego przedmiotu edukacja obywatelska, który będzie realizowany w klasach II i III liceów ogólnokształcących, klasach II–IV techników i klasach II i III branżowych szkół I stopnia;

2) dodaniu nowego przedmiotu edukacja zdrowotna, który będzie realizowany w klasach IV– VIII szkół podstawowych oraz w klasach I i II albo klasach II i III albo klasach I i III liceów ogólnokształcących, techników i branżowych szkół I stopnia, a w konsekwencji zrezygnowanie z realizowania przedmiotu wychowanie do życia w rodzinie;

3) wprowadzeniu zmian w ramowym planie nauczania dla technikum w zakresie przedmiotów: filozofia, plastyka, muzyka lub język łaciński i kultura antyczna, oraz biznes i zarządzanie, historia, matematyka i informatyka;

4) wprowadzeniu zmian w ramowym planie nauczania dla liceum ogólnokształcącego i technikum w zakresie zajęć z przygotowania do podjęcia służby w Policji i Straży Granicznej realizowanych w ramach programu szkolenia w oddziale o profilu mundurowym oraz w zakresie zajęć z przygotowania wojskowego realizowanych w ramach programu szkolenia w oddziale przygotowania wojskowego” .

REV jednoznacznie pozytywnie ocenia inicjatywę polegającą na wprowadzeniu do programów kształcenia w polskich placówkach oświatowych przedmiotu “Edukacja zdrowotna”.

Powyższe pozwoli osobom uczniowskim na rozwijanie zdrowych nawyków żywieniowych oraz zdobywanie wiedzy dotyczącej zdywersyfikowanych diet, nieskoncentrowanych wyłącznie na produktach pochodzenia zwierzęcego. Osoby uczniowskie będą w stanie samodzielnie wskazać m.in. na konsekwencje zdrowotne związane

z nieodpowiednim odżywianiem czy zalety wynikające ze spożywania odpowiedniej ilości wartościowej żywności, w tym warzyw i owoców.

Tak zakreślone cele Projektów ocenić należy jednakże jako niewystarczające.

Projekty nie uwzględniają w sposób dostateczny postulatów dotyczących konieczności edukowania dzieci i młodzieży w zakresie ochrony środowiska, budowania silnego, bezpiecznego i odpornego na zmiany klimatu systemu żywnościowego oraz relacji zachodzących między tym systemem a dobrostanem ludzi i zwierząt.

Polskie placówki edukacyjne nie realizują obecnie jakichkolwiek założeń programowych w tym zakresie, podczas gdy nie ulega wątpliwości, że powinny podejmować szeroko zakrojone działania, skoncentrowane na wpływie żywności na jakość życia dzieci i dorosłych w Polsce a także na kondycję klimatu i bioróżnorodność. Jest to bowiem niezbędna inwestycja w przyszłe pokolenia oraz budowanie odpornego i świadomego społeczeństwa.

Fundacja wielokrotnie podkreślała, że edukacja zdrowotna i środowiskowa jest kluczowa dla podniesienia jakości życia w Polsce, wspierania i promowania świadomych wyborów żywnościowych, edukacji dla zrównoważonego systemu żywnościowego. Edukacja zdrowotno-środowiskowa jednoznacznie pozytywnie wpływa na redukcję kosztów związanych z opieką zdrowotną, a jednocześnie pozwala skutecznie działać na rzecz zapobiegania chorobom przewlekłym, poprawiając produktywność i jakość życia ogółu społeczeństwa, a niezależnie - jakość i implementację polityk klimatycznych.

Green REV Institute przedstawił Ministerstwu Edukacji Narodowej rekomendacje , w których wyczerpująco uzasadnił cel, znaczenie oraz potrzebę realizowania założeń edukacji zdrowotnej oraz środowiskowej, do których należą:

“1. Promocja zdrowego stylu życia: podstawą edukacji zdrowotnej powinno być kompleksowe nauczanie i zrozumienie przez osoby uczniowskie znaczenia zdrowia oraz czynników na nie wpływających. Celem edukacji zdrowotnej powinno być nie tylko zwiększenie świadomości na temat zdrowego stylu życia, obejmującego zarówno zdrowie fizyczne, jak i psychiczne, ale także promowanie zdrowego odżywiania jako kluczowego elementu tego procesu.

2. Profilaktyka zdrowotna: przedmiot powinien obejmować naukę o znaczeniu zbilansowanej diety i regularnej aktywności fizycznej w zapobieganiu chorobom przewlekłym, takim jak cukrzyca typu 2, choroby sercowo-naczyniowe, otyłość czy nowotwory. Istotne jest, aby osoby uczniowskie zrozumiały związki między spożywaną żywnością a ich zdrowiem oraz jakością życia, co pozwoli im na rozwijanie odpowiedzialności za własne zdrowie:

a. Promocja zdrowego stylu życia, w tym zdrowego odżywiania oraz działania prewencyjne mające na celu zapobieganie chorobom dietozależnym.

b. Implementacja zdrowych zachowań nabytych podczas edukacji zdrowotnej w szkole do innych środowisk.

3. Bezpieczeństwo żywności: podniesienie świadomości na temat bezpiecznej, różnorodnej i pełnowartościowej żywności, ale także zagrożeń wynikających ze stosowania antybiotyków w produkcji zwierzęcej.

4. Prawo do życia w czystym środowisku: analiza wpływu działalności ferm wielkotowarowych na zdrowie i jakość życia osób mieszkających w ich otoczeniu. Podkreślenie skutków, jakie produkcja żywności zwierzęcej ma na stan środowiska naturalnego na naszej planecie.

5. Rozwój umiejętności: edukacja zdrowotna i żywieniowa powinna rozwijać umiejętności praktyczne, takie jak rozumienie oznaczeń na produktach spożywczych, planowanie zrównoważonych i zdrowych posiłków.

6. Rozwój umiejętności związanych z korzystaniem z praw konsumenta, konsumentki, w szczególności prawa do informacji, prawa do bezpieczeństwa.

7. Podniesienie wiedzy na temat znaczenia lokalnych producentów i rolników, rolniczek dla bezpieczeństwa żywności i bezpieczeństwa żywnościowego.

8. Wyposażenie w wiedzę dot. korzyści związanych z przechodzeniem do systemów żywnościowych roślinnych, w kontekście zdrowia publicznego, ale także bezpieczeństwa żywności i żywnościowego.

9. Podnoszenie wiedzy na temat konsekwencji wpływu przemysłowych hodowli oraz sektora hodowlanego na różne aspekty zdrowia, bezpośrednio i pośrednio (np. pandemie, zoonozy, antybiotykooporność).

10. Wsparcie zdrowia psychicznego: zrozumienie wpływu diety na stan zdrowia psychicznego. Propagowanie zdrowych nawyków żywieniowych może korzystnie oddziaływać na emocjonalne i psychiczne aspekty życia” .

System edukacji to innymi słowy system wsparcia w zakresie zrozumienia roli oraz znaczenia diety, żywności i rolnictwa na stan zdrowia, bezpieczeństwo żywnościowe, lokalne społeczności, zwierzęta oraz środowisko i klimat. Edukacja musi obejmować wszystkie grupy społeczne, które mają wpływ na kształtowanie świadomości i zachowań konsumenckich w tym potencjalnych przyszłych lekarzy, dietetyków, nauczycieli, polityków, prawników, decydentów, lokalnych liderów oraz rolników. Edukacja zdrowotna, integrująca szeroko zakrojoną edukację żywieniową, jest innymi słowy fundamentem rozwoju osób uczniowskich oraz całego społeczeństwa.

Współczesny system edukacyjny założeń tych nie spełnia.

W szczególności system ten nie realizuje swojej najistotniejszej roli jaką jest wzmocnienie świadomości klimatycznej, środowiskowej oraz zdrowotnej czy też kształtowanie i wzmocnienie zdrowych nawyków żywieniowych społeczeństwa, w tym dzieci i młodzieży.

Polski system edukacji nie realizuje również podstawowego prawa każdej osoby uczniowskiej jakim jest prawo do dostępu do zdrowej, zrównoważonej i sprawiedliwej żywności, w tym prawa do spożywania wartościowych, zbilansowanych, w pełni roślinnych posiłków.

Na zależności te Green REV Institute zwracał uwagę już we wspomnianych powyżej rekomendacjach, które skierowane zostały do Ministerstwu Edukacji Narodowej, a w których wskazano, że zgodnie z Ankieta przeprowadzoną przez Green REV Institute i Koalicję Future Food 4 Climate w 2022 roku w zakresie dostępności do roślinnych posiłków w szkołach:

- “- na diecie wegańskiej jest ponad 10% osób uczących się (10.2%);
- prawie 35% (34.4%) osób nie spożywa mięsa lub je ogranicza;
- 17,3% osób ankietowanych czuje się dyskryminowanych przez swoją dietę w szkole;
- 25,9% osób ankietowanych się nie ma możliwości zakupu obiadu w formie ciepłego posiłku składającego się z zupy i/lub drugiego dania;

- spośród osób mających możliwość zakupu obiadu w formie ciepłego posiłku składającego się z zupy i/lub drugiego dania niewiele ponad połowa ma możliwość zakupu posiłku wegetariańskiego, a jedynie 6,5% posiłku wegańskiego;

- 24,2% badanych nie je żadnego posiłku podczas przebywania w szkole” .

Powyższe jednoznacznie wskazuje, że zmiana systemowa w obszarze placówek oświatowych jest konieczna i jako taka powinna uwzględniać nie tylko postulaty edukacyjne, ale także żywnościowe w postaci realnego dostępu każdej osoby uczniowskiej do posiłków w pełni roślinnych.

Znaczenie edukacji w zapewnieniu bezpieczeństwa żywnościowego jest trudne do przeceniania, na co Fundacja zwracała uwagę również w kontekście realizowanego przez nią Programu Roślinna Szkoła, na który składa się 10 postulatów, a mianowicie:

1. włączenie celów w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego do strategii rozwoju miast. Polityki miejskie muszą uwzględniać rolę żywności i projektować działania dla zdrowia, planety, praw człowieka i praw zwierząt.

2. promocja diety roślinnej, organizowanie spotkań w szkołach, lokalnych centrach aktywności, bibliotekach, domach kultury.

3. współpraca samorządów, wymiana dobrych praktyk pomiędzy lokalnymi władzami w zakresie inicjatyw i projektów dotyczących bezpiecznych, zrównoważonych i lokalnych systemów żywieniowych.

4. włączenie w zieloną transformację głosu lokalnych społeczności, rodziców, opiekunek/ów, osób uczących się, mieszkanek/ńców, żeby tworzyć wspólnotę dla zdrowej, lokalnej i roślinnej żywności.

5. implementacja do samorządowych Programów Współpracy możliwości realizacji projektów przez organizacje społeczne na rzecz zdrowej, lokalnej, etycznej i bezpiecznej klimatycznie żywności.

6. rozwój rolnictwa wspieranego przez lokalną społeczność; pomoc merytoryczna, techniczna i finansowa ze strony samorządów. Współpraca lokalnych instytucji publicznych z lokalnymi rolniczkami/kami.

7. wprowadzenie w szkołach praktycznej edukacji żywieniowej, tworzenie przyszkolnych ogrodów warzywno-edukacyjnych i roślinnych warsztatów kulinarnych, uczenie szacunku do żywności, środowiska i praw zwierząt.

8. wprowadzenie zielonych zamówień publicznych dla produktów spożywczych zamawianych w szkołach. Stawiamy na żywność wysokiej jakości, lokalną, sezonową, o dużej zawartości składników odżywczych, od certyfikowanych producentów.

9. współpraca z dietetyczkami/kami, edukacja kadry nauczycielskiej oraz personelu stołówek w zakresie tworzenia jadłospisów na podstawie aktualnych zaleceń zdrowego żywienia oraz przeciwdziałania marnowaniu żywności.

10. zagwarantowanie pełnego dostępu do zdrowych, roślinnych i pełnowartościowych posiłków w każdej szkole i każdego dnia (bez konieczności okazania zaświadczenia lekarskiego).

Dlatego też, w ocenie Fundacji Projekty powinny w dalej idącym stopniu uwzględniać zagadnienia takie jak zalety diety w pełni roślinnej (wegańskiej), niebezpieczeństwa związane z dietą bogatą w produkty pochodzenia zwierzęcego, ryzyka związane z inwazyjną gospodarką w zakresie przemysłu żywieniowego czy też wpływ wskazanych zależności na system klimatyczny oraz zdrowie jednostek a także zdrowie publiczne.

W konsekwencji, Green REV Institute zwraca się do Ministra Edukacji z postulatem uwzględniania w podstawie programowej przewidzianej dla przedmiotu “Edukacja Zdrowotna” kwestii takich jak:

1. rozwijanie świadomości wśród dzieci i młodzieży na temat tego, jak zdrowie wpływa na ich codzienne funkcjonowanie i jak żywność wpływa na jakość życia;
2. zalety diety roślinnej, bogatej w błonnik i nieprzetworzonej, a tym samym promowanie diety zawierającej w sobie duże ilości nieprzetworzonych produktów roślinnych;
3. podkreślenie korzyści płynących z regularnego spożywania owoców, warzyw, orzechów, produktów pełnoziarnistych i roślin strączkowych;
4. wskazanie na problem nadmiernego spożycia produktów pochodzenia zwierzęcego;

5. zwrócenie uwagi na ryzyka związane z konsumpcją produktów pochodzenia zwierzęcego a tym samym konieczność ograniczenia spożycia tłuszczów nasyconych i żywności wysoko przetworzonej, zgodnie z najnowszymi zaleceniami naukowym;
6. poruszenie problemu nadużywania antybiotyków w produkcji zwierzęcej, podkreślając ryzyko antybiotykooporności, stanowiącego poważne wyzwanie dla zdrowia publicznego;
7. podkreślenie wpływu niezdrowego systemu żywnościowego na występowanie chorób cywilizacyjnych takich jak nowotwory czy cukrzyca;
8. podkreślenie roli zbilansowanej diety i regularnej aktywności fizycznej w zapobieganiu otyłości i innym chorobom przewlekłym;
9. zaadresowanie problemu niedożywienia jakościowego i rosnącej otyłości wśród młodych osób, podkreślając znaczenie odpowiednio zbilansowanej diety;
10. zaadresowanie kwestii związanych z bezpieczeństwem żywności, która ma istotny wpływ na zdrowie publiczne;
11. podkreślenie potrzeby wsparcia zdrowia psychicznego osób uczniowskich poprzez promowanie zdrowych nawyków żywieniowych;
12. omówienie podstawowego prawa każdej osoby uczniowskiej do dostępu do w pełni wegańskich posiłków w szkołach;
13. podkreślenie podstawowych zagadnień związanych z prawem człowieka do życia w czystym środowisku oraz prawem do bezpiecznego klimatu;
14. zwrócenie uwagi na wpływ diety bogatej w produkty pochodzenia zwierzęcego na stan środowiska naturalnego oraz postępujące zmiany klimatu;
15. omówienie, jak działania ferm wielkotowarowych w tym odpady zwierzęce, zawierające patogeny, metale ciężkie i resztki farmaceutyczne, wpływają na zdrowie ludzi i stan środowiska. W ramach niniejszego postulatu koniecznym staje się uwzględnienie wyników najnowszych badań dotyczących wpływu ferm wielkotowarowych na zdrowie osób pracowniczych ferm oraz mieszkańców i mieszkanek, wskazujących na ryzyko dolegliwości i chorób wynikających z ekspozycji na szkodliwe czynniki biologiczne i chemiczne;

16. podkreślenie skali zanieczyszczeń powietrza wynikających z wysokiej koncentracji hodowli zwierząt i ich odpadów, które negatywnie wpływają na życie i zdrowie lokalnych społeczności;

17. przedstawienie badań pokazujących, jak przemysł hodowlany przyczynia się do zanieczyszczenia powietrza, wód oraz degradacji gleby, a także jego znaczący udział w emisji gazów cieplarnianych oraz wpływ na spadek bioróżnorodności;

18. omówienie wpływu rolnictwa zwierzęcego na zużycie zasobów wodnych, co ma kluczowe znaczenie, zwłaszcza w kontekście wzrostu zapotrzebowania na wodę;

19. zwrócenie uwagi na problem wykorzystywania gruntów rolnych do produkcji paszy dla zwierząt zamiast bezpośredniego wykorzystania ich do upraw roślin przeznaczonych na żywność dla ludzi;

20. omówienie rzeczywistych kosztów produkcji zwierzęcej, które obejmują szerokie spektrum konsekwencji środowiskowych, takich jak emisja gazów cieplarnianych, degradacja gleb, zużycie wody i utrata bioróżnorodności;

21. zwrócenie uwagi na warunki, w jakich żyją, funkcjonują, są hodowane i transportowane tzw. "zwierzęta hodowlane", wraz z podkreśleniem skali nadużyć oraz cierpienia tych zwierząt.

Tak określony przedmiot powinien nie tylko informować o zaadresowanych powyżej problemach, ale także angażować w dyskusję na temat transformacji systemu żywnościowego. Ważne jest kompleksowe przedstawienie zagadnień i zwiększenie świadomości osób uczniowskich w zakresie ich roli na rzecz promocji zrównoważonego systemu żywnościowego i zdrowia publicznego.

Innymi słowy, kluczowe jest stymulowanie aktywnych dyskusji na temat możliwych rozwiązań i alternatywnych modeli żywnościowych, które mogą przyczynić się do stworzenia bardziej zrównoważonego i sprawiedliwego systemu żywnościowego w przyszłości.

Jednocześnie w ocenie Green REV Institute w ramach edukacji zdrowotnej i środowiskowej powinno uwzględnąć się zagadnienia związane z nieefektywnością aktualnego systemu żywnościowego, który pochłania ogromne ilości zasobów, prowadząc do nieoptymalnej dystrybucji żywności, zagrażając tym samym globalnemu bezpieczeństwu żywnościowemu.

Ponadto, edukacja zdrowotna i środowiskowa powinna szczegółowo omawiać, jak dostępność i widoczność zdrowych oraz zrównoważonych opcji żywnościowych w szkołach wpływa na kształtowanie nawyków żywieniowych osób uczniowskich. Ważne jest, aby wprowadzić zagadnienie etykietowania produktów spożywczych, które ma na celu lepsze informowanie osób konsumenckich i umożliwienie świadomych wyborów żywieniowych.

Program nauczania powinien także zawierać moduły dotyczące inicjatyw takich jak program "Roślinna Szkoła", które promują poprawę lokalnych systemów żywieniowych oraz działania edukacyjne na rzecz szacunku do żywności, środowiska naturalnego i praw zwierząt.

Niezbędne jest podkreślenie wyzwań społecznych i regulacyjnych, które towarzyszą przejściu na zdrowsze i bardziej zrównoważone systemy żywieniowe w placówkach edukacyjnych.

Włączenie tych elementów do programu nauczania pozwoli zdobyć holistyczne rozumienie wzajemnych powiązań między dietą a zdrowiem oraz środowiskiem, co umożliwi podejmowanie świadomych decyzji i działania na rzecz zdrowszych i bardziej zrównoważonych systemów żywnościowych.

Bardzo ważne, aby placówki edukacyjne same stanowiły zdrowe i zrównoważone otoczenie żywności, umożliwiały dostęp do zdrowej żywności - w tym żywności roślinnej, wzmacniając edukację zdrowotną i tym samym będąc przykładem jak wdrażać standardy zdrowej żywności. Podobnie wszystkie programy pomocowe muszą pomagać za pomocą żywności a nie szkodzić poprzez dostarczanie niezdrowej, nieetycznej żywności

***

Zważywszy na powyższe, w tym w szczególności fakt, że włączenie wiedzy na temat korzyści płynących z wczesnego wprowadzania zdrowych nawyków żywieniowych może przyczynić się do zapobiegania poważnym problemom zdrowotnym w przyszłości, apelujemy o przyjęcie w ramach dalszych prac nad Projektami perspektywy uwzględniającej zagadnienia zaadresowane przez Green REV Institute w ramach niniejszego Stanowiska.